Myoki Zen

Oktober 2020
Verlichting is alledaags – Lingzhao helpt

Op een dag waren meneer Pang en diens dochter, Lingzhao, bamboe manden aan het verkopen. Toen meneer Pang van de brug afliep, struikelde hij en viel. Toen Lingzhao dit zag gebeuren, rende ze naar haar vader toe en liet zich op de grond vallen, naast haar vader.
"Wat doe je?", schreeuwde meneer Pang.
"Ik zag je vallen dus ik help je", reageerde Lingzhao.
"Gelukkig keek niemand", zei meneer Pang

De familie Pang kwamen we al eerder tegen in het verhaal over de voorgangers (Dharma) die op het gras schijnen. De familie Pang vormen de belichaming van het Chinese perspectief op verlichting. Verlichting is mogelijk in het alledaagse wereldse leven. En verlichting is dus aanwezig in ontmoetingen (ook met niet levende wezens), gesprekken en gebeurtenissen. Het is interessant, voor ons, dat de familie Pang figuur staat voor de mogelijkheid van verlichting, buiten het klooster, buiten door mensen bedachte structuren en voor een ieder toegankelijk die wakker is. Gewaar zijn vergt beoefening, en het is aan de vele gebeurtenissen waar de familie Pang een hoofdrol spelen, af te lezen dat zij heel goed onderlegd waren in de beoefening van het Mahayana boeddhisme.

De Mahayana ontwikkeling voegde een nieuwe dimensie toe aan het boeddhisme. Ongeveer rond het begin van onze jaartelling kwam de Mahayana stroming op in India. Verlichting, in de zin van ontwaken en uitdoving, werd een middel in plaats van een doel. Guanyin (of Kwan Yin, Japans: Kanzeon) belichaamt deze ontwikkeling. Zij is de Chinese benaming van de bodhisattva Avalokitesvara. Guanyin hoort de noodkreten van alle levende wezens en het enige wat zij wil is bij het lijden blijven. En ze wil al het lijden opheffen. Ze zou zich kunnen richten op haar eigen verlichting waardoor ze de cirkel van wedergeboorte doorbreekt. In plaats daarvan blijft ze in onze wereld om bij ons te zijn en het lijden op te heffen. Guanyin is dus een verpersoonlijking van het verlangen het lijden op te heffen.

Verlichting is dus een middel. Een middel waarmee we onszelf, onze voorkeuren, onze afgescheidenheid ontdekken en onder ogen kunnen komen. En dan wat? Dan kunnen we in staat zijn om bij de ander te zijn, intiem te zijn met de wereld en in te stemmen met precies dat wat er is. Het is een beweging, soms een paar keer per dag, of per uur, van in mijn cocon opgesloten zitten naar een verruimde blik waarin aanwezigheid, verlichting en compassie centraal staan. Een beweging van ikke naar wij.

En dat is wat Lingzhao in dit verhaal belichaamt. Zij is wat mij betreft een bodhisattva van mededogen door zich te laten vallen naast haar vader. Haar helpen is geen opvangen, ze is geen kruk. Ze valt samen met haar vader. Ze verplaatst zich in zijn positie door dezelfde positie aan te nemen. Ze is solidair met haar vader. Haar uitspraak is prachtig en inspirerend: ik zag je vallen dus ik help je. Het woordje *dus* doet het werk. Lingzhao helpt niet door haar vader op te helpen staan, door te vragen of hij pijn heeft of zijn knie te verbinden. Ze helpt door zich naast hem te laten vallen. Door zich solidair te verklaren.

Net als met verlichting denken we vaak dat ook compassie verworven moet worden. Dat compassie een definitie heeft, dat we weten wat compassie is en hoe we het zouden kunnen verkrijgen. De reactie van Lingzhao maakt duidelijk dat compassie volstrekt natuurlijk is. Dat het bij onze natuur hoort. En dat hoe dikker onze cocon is, hoe lastiger we compassievol kunnen reageren. Handelen met compassie vereist verlangen het beste voor te hebben

met de wereld, vereist geen zorg te hebben tekort te komen en vereist dus moed. Hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof hen allen te bevrijden, luidt de eerste van de bodhisattva geloften. Het uitspreken alle lijden op te willen heffen, klinkt de meesten van ons haast potsierlijk in de oren. Ik beloof niets wat ik niet na kan komen. Of moet je eens kijken naar de toestand in de wereld: is dit verlangen geen uiting van een grenzeloze naïviteit?

Het antwoord daarop is: natuurlijk. Maar, onderzoek maar eens wat er gebeurt als je dit verlangen serieus neemt in je dagelijks leven. Ook al weten we niet wat helpen is, wie helper en geholpene is, ook al weten we niet waar je zou moeten beginnen. Expliciet uitspreken dat je je verantwoordelijk voelt voor het lijden in de wereld, dat er in jou een sterk verlangen bij het lijden te zijn, er niet voor weg te rennen, dat je niet zult stoppen totdat alle lijden is opgeheven doet iets terwijl je in je cocon opgesloten zit.

Het opent een ander perspectief. Natuurlijk weet ik niet hoe het werkt. Wat ik wel ervaren heb, is dat niet weglopen voor mijn lijden en het lijden van anderen, van groot belang is. Blijven staan, aandachtig zijn en dan volgt verlicht handelen. Of dit compassie is, weet ik nooit. Of het goed is, weet ik evenmin. Wat ik wel weet is dat ik me sterker verbonden voel met anderen, ook als ik ze niet ken, ook als ik ze niet begrijp en ook als ik zelf lijd. Het is een bepaalde mate van zelfvergetelheid. Het is een bepaalde mate van vriendelijkheid. Het is een bepaalde mate van niet-aarzelen. En, misschien wel het belangrijkste element, het is niet maakbaar, niet afdwingbaar, er is geen resultaatgarantie. Er zijn geen punten te verdienen, wij bepalen niet wat helpen is, het is een houding. Er is alleen helpen.

Er is compassie ondanks mezelf. Er is vertrouwen ondanks wanhoop. Er is moed ondanks grote bezorgdheid.

Martin Myoki Pol